

Vrient å dømme øst-tyske dommere

To tidligere øst-tyske arbeidsrettsdommere puster lettet ut etter en frikjennelsesdom som må vekke oppsikt i tysk rettspleie. Sant nok dømte de urettferdig. Men ikke alle meningsløse og urettferdige dommer fra DDR-perioden kan dømmes som ulovlige, fremholder landsretten i Berlin. Domstolene i DDR var politisk styrt. Det må den fellestyske rettsstaten ta hensyn til i oppgjøret med fortiden.

Påtalemyndigheten, som hadde nedlagt påstand om fengselsstraff, har anket dommen som kan få stor prinsipiell betydning for mer enn 1000 kommende saker mot tidligere DDR-jurister. Kravet om rettferdighet og oppreisning for dem som led urett kolliderer med kravet til å forstå at folk

som levde i DDR – både høyt og lavt i systemet – måtte tilpasse seg diktaturets gjeldende rettsløshet.

Til grunn for rettssaken mot de to dommerne lå følgende bedrøvelige historie: En data-ingeniør i Øst-Berlin ble oppsagt i juni 1989. Grunnen var at han fire måneder tidligere hadde mistet sitt medlemskap i Det sosialistiske enhetsparti (SED), fordi han takket nei til å være med i en partistyrte «kampgruppe» på arbeidsplassen sin. Uten partimedlemskap var han ikke lenger noe politisk forbilde, og heller ikke brukbar som arbeidsleder i informasjonsteknikk, mente bedriften.

Mannen stevnet oppsigelsen inn for arbeidsretten i Øst-Berlin. Den 28 år gamle dommeren, Ker-

stin T., syntes selv det virket som en rettsstridig oppsigelse. Etter samråd med sin overdommer, 63 år gamle Klaus R., ble klagen fra den oppsagte likevel satt til side. Dataingeniøren måtte finne seg andre ting å gjøre.

Hva skal en rettsstat mene om noe slikt, tre år etterpå? Den må unngå å gi sine egne lover tilbakevirkende kraft for en stat som er nedlagt. «Dommerne dømte ikke vilkårlig eller bevisst feilaktig i forhold til DDRs rettsregler», mener landsretten i Berlin. Det får ikke hjelpe hvor urettferdig resultatet ble. Som alle andre måtte også dommere innordne seg et system som alle visste var gjennomstyrt av partipolitikk.

Resonnementet i dommen griper egentlig inn i kjernen av den vanskelige tyske samlingsprosessen. Jussen brytes mot politikk og psykologi. For selv om man egentlig bør gjøre opp for gammel urett, er det kanskje enda viktigere å glatte over, å vise overbærenhet med gamle syndere, slik at «wessi's» og «ossi's» skal kunne leve videre sammen i dette landet. Følelsmessig går det fortsatt en mur gjennom Tyskland. Viktig er det da å dempe vesttyskernes belærende fordømmelse av en øst-tysk fortid de bare har beskjedne forutsetninger for å forstå.

Forbundskansler Helmut Kohl minnet om det på Berlinmurens 31-årsdag i forrige uke. Dersom den tyske samling skal lykkes, også i tyskerens

hoder, må man vise tålmodighet og evne til å forstå, sa han.

For fem år siden gikk Kohl selv meget langt i retning av å forstå, eller ihvertfall akseptere, det øst-tyske diktaturet da han heiste flagget i Bonn for Erich Honecker. Nå sitter den øst-tyske stats-sjefen i fengsel, tiltalt for mord, og Tysklands juridisk-politiske problemer fremstår i konsentrert form i tilfellet Honecker. Honecker var den store synderen. Honecker satt på toppen av systemet, ihvertfall innenlands.

Blir det mulig å dømme ham? Kritiske røster vil ha de til at prosessen mot Honecker blir en politisk farse, der det ikke er man-

nen, men regimet og ideologien han representerte, som sitter på tiltalebenken. Regjeringen og påtalemyndigheten avviser dette så sterkt de bare kan og forsøker å «avpolitisere» skyteordrene ved Berlinmuren. Honecker står rett og slett tiltalt for kriminelle gjerninger.

Skulle man snevert legge DDRs rettspraksis til grunn, handlet kanskje også en Erich Honecker i tråd med reglene da grensesoldater ble beodret til å skyte mot «republikk-flyktninger» som forsøkte å ta seg over Berlinmuren. Slik var diktaturet. Men drapene bryter mot grunnleggende menneskerettighetsprinsipper som også DDR-staten stilte seg bak. Internasjonale rettsregler kan bli gode å gripe til i Tyskland i tiden som kommer.